

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
KƏND TƏSƏRRÜFATI NAZİRLİYİ YANINDA
AQRAR XİDMƏTLƏR AGENTLİYİNİN
AQRAR TƏLİM MƏRKƏZİ**

**MEYVƏÇİLİK VƏ ÇAYÇILIQ
ELMİ-TƏDQIQAT İNSTİTUTU**

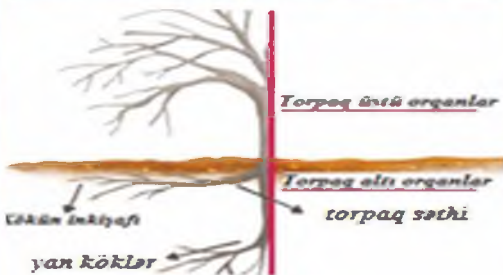
Püstə bitkisi

BAKİ - 2023

Püstə bitkisinin xüsusiyyətləri-Elacnaceae fəsiləsindən olub, quraqlığa davamlı, son dərəcə məhsuldar və faydalı bitkidir. Onun zəngin qol-budaqlı gövdəsi var. Bu ağac qış fəslində də yaxşı qalır, tərəvətini itirmir. Püstə eyni zamanda qatran və aşı maddələrilə də zəngin bitkidir. Onun bu cəhətdən çox mühüm təsərrüfat əhəmiyyəti vardır.

Püstənin botaniki xarakteristikası-Püstə ağacının *kök* sistemi ikimartəbəlidir. Mil köklər torpağın 6-7 metr dərinliyində işlədiyindən daşlı, gilli, hətta şoranlığa meyilli torpaqlarda belə bol məhsul verir, üst köklər isə torpağın qar-yağış səthinə yaxın əmici tellərlə nəmliyi yaxşı mənimsəyir. Püstə torpaq dərinliyi aşağı, üzvi maddə zənginliyi baxımından az olan, ekoloji cəhətdən uzun müddətli yüksək temperatur və quraqlıq olan yerlərdə yetişən ağacdır. Torpağın ilk 50 sm-dəki kökləri ümumi kök kütləsinin 60%-dən çoxunu təşkil edir.

Bu kök quruluşu ağacın ot bitkiləri ilə qidalandırıcı rəqabətini gücləndirsə də, torpağın azot və fosforla zəngin olduğu üst torpaqdan faydalanır. Eyni şəraitdə yetişdirilən püstə ağacının bəzi nisbi növlərə nisbətən daha uzun kökləri inkişaf etdiyi, ümumi kök biokütləsinin daha yüksək olduğu, lakin çox sayda nazik kök əmələ gətirdiyi müşahidə edilmişdir. Torpaq şəraiti kök inkişafına da təsir göstərir. Yarpaqlarının üst hissəsi parlaqdır. Çiçəkləri isə yarpağının qoltuğunda yerləşir. Püstənin meyvələri xüsusilə nəzəri cəlb edir. Meyvəsinin rəngi yaşıl-bənövşəyidir, xoşa gələn şirintəhər dada və qatranabənzər ətirli iyə malikdir.

Başlıca bioloji və ekoloji xüsusiyyətləri-

Püstə ağacları çox güclü mil köklərə malik olduğu üçün yarımsəhra, suvarılmayan ərazilərdə bağ və meşə massivləri salmaq üçün əhəmiyyətlidir. Orta Asiyanın quru bölgələrindən (Tyan-Şan, Pamir, Kopetdağ) digər ağac cinslərinə rast gəlinməsə də, öz güclü kök sistemi və sallaq çətiri ilə püstə bitkisinə rast gəlinir ki, bu da əsasən torpaq qoruyucu və su qoruyucu rola malikdir. Bu bitki yüksək istiyə və quraqlığa davamlılığı ilə yayın istisinə, həmçinin şaxtalara davam gətirir. Püstə ağacının güclü inkişaf etmiş kök sisteminə malik olması torpağı eroziyadan qoruyur. Püstə gec böyüyən, uzunömürlü (500-700 il) bitkidir.

Botaniki təsviri. Adi püstə(Pistacia vera L.) sumaqçiçəklilər (Anacardiaceae və ya Pistatiaceae) fəsiləsinə daxildir, qiymətli subtropik bitki olub respublikamızda az yayılmışdır.

Püstə bitkisinin əhəmiyyəti-Püstə ağacı quraqlığa davamlı, son dərəcə məhsuldar və faydalı bitkidir. Onun zəngin qol-budaqlı gövdəsi var. Bu ağac qış fəslində tərəvətini itirmir. Eyni zamanda qətran və aşı maddələr ilə zəngindir. Bu cəhətdən təsərrüfat əhəmiyyəti böyükdür. Qida dəyəri və kalorisi yüksək olan püstənin tərkibində bol miqdarda zülallar, minerallar var. Püstə bir qida maddəsi kimi bədənə **istilik və quruluq verir**, təmiz qan yaradır, bədəni **kökəldir**, mədə girişini möhkəmləndirir. **Xroniki öskürək, sarılıq və dalaq xəstəlikləri üçün** faydalı hesab olunur.

Püstə quru subtropik iqlimə malik Abşeron yarımadasında becərilən ən qiymətli qərzəkli meyvə bitkisidir. Püstə meyvələri yüksək kalorili, diyetik məhsul hesab olunmaqla tərkibində çox qiymətli qida maddələri – 60 %-ə qədər yağ, 20 %-ə qədər zülallar, 3-8 % şəkərlər (qlükoza, fruktoza, saxaroza, raffinosa) və mikroelementlər vardır. Azot tərkibli birləşmələrdən - leysin, fenolalanin, valin, treonin, arqinin, lizin, qlutamin və asparagin turşuları, prolin, həmçinin qlutamin və aspirin vardır.

Püstənin meyvəsi qənnadı istehsalında və həm də çərəz kimi istifadə olunur. Meyvələrindən həm təzə, duzlu, şəkərli və qovurulmuş halda, qənnadı sənayesində tort, konfet və sairə yeyinti məhsullarının, yağın hazırlanmasında, həmçinin tibdə istifadə olunur.

Püstə ləpəsindən istehsal olunan yağ ən keyfiyyətli yağ hesab olunur. Püstənin yağı qurumayan yağ növünə daxildir, dadı xoşdur. Ondan həmçinin təbabətdə, ətriyyatda və lak istehsalında geniş istifadə olunur. Bunlardan əlavə bitkinin gövdəsində, yarpaqlarında, qabığına, meyvələrində 15%-ə kimi aşı maddəsi vardır. Ona görə xalçaçılıq, toxuculuq və ya yüngül sənayedə aşı və boyaq materialı kimi istifadə olunur.

Qida dəyəri və kalorisi yüksək olan püstənin tərkibində bol miqdarda zülallar, minerallar var. Yüksək keyfiyyət göstəricilərinə görə püstə meyvələri yunan cəvizi və badamdan 3-4 dəfə baha qiymətləndirilir.

